

Ana Penić

ULOGA NASTAVNIKA ENGLLESKOG JEZIKA U FORMIRANJU LIČNOSTI UČENIKA

Svaki nastavni predmet je neiscrpan izvor znanja i spoznaja, a svaki nastavnik može biti neiscrpan izvor humanosti i odgoja; slika ljudskosti u svim njezinim dimenzijama, ogledalo u kojem učenik gleda sebe, ono što bi on želio sutra biti ili ono što nikako ne bi htio postati. Dijete, naime, upoznaje svijet preko nastavnika, ono ga doživljava kao roditelja, kao glumca, kao predstavnika svijeta odraslih, kao onoga koga voli i sve će učiniti da bude kao on, odnosno, upoznaje ga kao onoga koga ne voli i sve će učiniti da ga se što prije oslobodi.

Učenici su odraz nastavnika i njegova rada, njegovih kvaliteta i njegova interesa, ili njegova siromaštva i neinventivnosti. Oni su kritičari koji ne znaju za drugi kriterij osim kriterija svoga srca, svoje iskrenosti i svoje mladosti. A mi, nastavnici, najčešće im zamjeramo upravo na tome: na iskrenosti, spontanosti i pomalo se plašimo suočavanja s njima, sa svojim postupcima, sa svojim propustima i pogreškama. I dok se bunimo protiv ove generacije »koja nije kao što smo mi bili u njihovim godinama«, pokraj nas žive, dišu, prolaze, lutaju u traženju samih sebe naši učenici, djeca koja nas trebaju više nego što mi mislimo i slutimo. Katkada nas i izazivaju svojim ponašanjem, pokazujući time svoju čežnju za ljubavlju, za razumijevanjem i pažnjom. Više nego smo mi spremni da sebe darujemo, naši učenici su spremni svu svoju energiju, elan, svu iskrenost i povjerenje darovati bilo kome tko im se približi s ljubavlju i prihvati ih onakvima kakvi jesu.

Svaki nastavni predmet je neiscrpan izvor znanja i spoznaja za mlade glave, a svaki nastavnik treba da bude trajan izvor ljudske topline za njihova mlada srca. No da li je svatko od nas svjestan svoje odgovornosti, razmišljamo li dovoljno o tim činjenicama?

Živimo u sadašnjem vremenu: napetom, bučnom, raskidanom; u vremenu u kojem se sadašnjost i prošlost isprepliću, žive paralelno a da se ne dotiču, stapaju se i tako stvaraju nove kvalitete, nove uvjete života, za koje smo često nesprenni, ne snalazimo se najbolje.

Stoga bi svaki nastavnik trebao da dobro poznaje svijet u kojem živi i sredinu u kojoj djeluje, svoje učenike i prilike u kojima oni žive da bi njegov rad bio uspješan i pozitivno djelovao na formiranje učenika u samostalne, svjesne, slobodne i savjesne ličnosti, koje će odgovorno i smjelo prihvatiti svoj dio i svoju ulogu u izgradnji i rastu ovog društva.

Nastavnik engleskog jezika nalazi se u specifičnoj situaciji jer treba da kod učenika razvija ljubav prema jeziku koji predaje, da ga zainteresira za kulturu, za običaje, specifičnosti i za život naroda čiji jezik predaje, a da pritom ne skrene u opasne vode idealiziranja svega stranog i potežnjavanja domaćeg.

Programatska struktura naše osnovne škole kaže za odgojnu ulogu nastave stranih jezika:

»... da na temama o stranoj zemlji i narodu čiji jezik uče upoznaju u najopćenitijim crtama tu zemlju i taj narod;

... da stječući znanje o zemlji i narodu čiji jezik uče postupno izgrađuju svoj pozitivan stav prema tom narodu i ostalim narodima u duhu internacionalizma.«

Nastavnik engleskog jezika nalazi se u izuzetno delikatnoj situaciji zbog utjecaja zemalja engleskog jezičnog područja na naš svakodnevni život putem filma, televizije i pop-glazbe, te napisa koji se nalaze u »lakim« rubrikama naših ilustriranih časopisa. Njegova je odgovornost velika i razlikuje se prema školi u kojoj radi i sredini u kojoj djeluje.

Pogledajmo nove dijelove naših gradova: dižu se novi neboderi, automobili stvaraju ogromnu buku, smog prijeti zdravlju čovjeka, a sivilo betona, brzina kojom čovjek živi i anonimnost u kojoj se gubi prijete njegovu duhu.

Pogledajmo život mnoge djece u tim naseljima: djetinjstvo im je poremećeno, nemaju pravog kontakta s prirodom, sa životom, odmalena su navikli na mnogo obveza i na malo slobodnog vremena. Nije stoga čudo što se mladi okreću prema engleskoj i američkoj pop-glazbi, jer je upravo ta glazba izraz otuđenosti i otpora mladog čovjeka protiv robovanja nehumanom potrošačkom mentalitetu.

U takvoj sredini nastavnik neće imati problema s motiviranjem učenika za predmet koji predaje. Kod te djece, naime, postoji velik interes za engleski jezik jer im on omogućava bolje razumijevanje filmova, TV-serija i tekstova pop-skladbi, dakle svega onoga što njih i inače veoma zanima. Oni će vrlo rado učiniti sve što se od njih očekuje, što će ih približiti svijetu njihovih snova: svijetu popularnih zabavno-glazbenih, filmskih ili sportskih idola, svijetu uzbuđenja i avanture, svijetu koji ispunjava njihovo vrijeme i njihovu maštu.

Nastavnik koji radi u školi takvih socijalnih sredina bez tradicije i uskih veza s poviješću naših naroda morat će vrlo oprezno i razumno upotrebljavati sve vanjske informacije koje učenici vrlo lako dobivaju (postere, plakate, tekstove pop-skladbi, gramofonske ploče i različite omladinske časopise) u nastavi i općenito u radu s učenicima. To ne znači da ih on neće upotrebljavati, nego da je njegova uloga ovdje vrlo važna i njegov stav možda presudan. On će morati uložiti mnogo truda, sigurnosti, dobrog poznavanja medija o kojima govorim (napose pop-glazbe, filma i televizije) i sva bogatstva svoje ličnosti da kod djece izgradi iskren i kritičan odnos prema stranim utjecajima i pozitivan odnos prema svome narodu i njegovim kulturnim vrednotama. On je dužan da učenike upozna s objektivnom stvarnošću i s pravim životom ljudi u zemljama Amerike i Velike Britanije. I tamo naime žive ljudi koje muči poskupljenje, koji su žrtve velikih klasnih razlika, treba da govori o imperijalističkim težnjama tih zemalja, o neokolonijalizmu, o mnogo mrlja koje ostavljaju tragove na varljivim slikama poznatim iz svijeta spektakla.

Analizirajući pojavu i karakter glazbe koja oduševljava naše učenike, nastavnik će ih upoznati i s ljepotama naše izvorne narodne glazbe, s umjetnošću i s kulturom naših naroda koje su pravo otkriće za sve zemlje zapadne kulture, koje nas s ponosom predstavljaju na pozornici svjetskih kulturnih zbivanja.

Pokažimo svojim učenicima domet stvaranja naših naroda, koji su tijekom stoljeća stvarali bogatstva neprolazne vrijednosti, koji su svoj duh, svoje nacionalno biće i životni optimizam utkali u prekrasne narodne nošnje, u narodna kola, u graditeljstvo i idiličnost narodnih vezova. S opravdanim ponosom pričajmo im o uspjesima naših folklornih ansambala na najelitnijim pozornicama svijeta, o kolima i pjesmama koje svojim skladom, izvornošću i svježinom pronose glas o Jugoslaviji dalje nego sva imitiranja zapadnih uzora zajedno.

Kad govorimo o poznatim Americancima ili Englezima, istaknimo mjesto i ulogu naših velikana u stvaranju svijeta onakvog kakav je danas: Ruđer Bošković, Nikola Tesla, Mihajlo Pupin i ostali veliki sinovi naših naroda zavrijedili su da ih se sjećamo s poštovanjem i s ljubavlju jer su obogatili svijet svojim djelima, a snagu, izvore i ljubav ponijeli su s obiteljskih ognjišta u srcu naših naroda. Osim toga, a to je vrlo važno, bez obzira na to gdje su stvarali i živjeli, uvijek su bili vjerni i odani svome narodu i s ponosom su nosili njegovo ime.

Pogledajmo, konačno, što američki i engleski turisti traže u Jugoslaviji osim mora i sunca. Gledaju li nebudere, automobile ili televizore u boji? Fotografiraju li dugokose momke ili djevojke u farmerkama? Pa oni su upravo pobjegli od svega toga: oni su došli da se odmore i da uživaju u raskoši ljepota o kojima nisu mogli ni sanjati.

Upoznajmo svoje učenike s tim činjenicama, pomozimo im da nauče engleski jezik, ali ne zato da zaborave materinji (»singlica«, »longplejka«, »songovi«, »light show«, »press« — konferencija, »frendovi«, »gerle«, »starovi« itd.), nego da u susretu sa strancem na dobrom i tečnom engleskom jeziku s ponosom i dostojanstveno predstavljaju svoju zemlju i svoj narod.

»Zapostavili smo kulturu naših predaka u trci za što većim standardom. Divimo se Čehovu, Dostojevskom i svim velikim piscima, a ako se odavde maknemo samo tridesetak kilometara, u brda, srest ćemo ljude koji se bore s istom problematikom s kojom se bore junaci tih slavni romana.« (Josip Pejaković: »Studio« br. 582 od 31. 5. 1975)

Izađimo, dakle, iz grada samo tridesetak kilometara i srest ćemo ljude koji se bore s istom problematikom, sa životom tvrdim, napornim, s monotoniom svakodnevnog rada, koji njihov život zahtijeva i o kojem ovisi njihov opstanak. Mnogo se toga na selu promijenilo, unaprijedilo, strojevi su zamijenili mnoge ruke, ali, nažalost, sve je manje ruku koje su spremne ostati i obrađivati zemlju: plodnu slavonsku zemlju, trpku zemlju Dalmatinske zagore ili pitomog Hrvatskog zagorja.

Ovdje se vrijeme sporije kreće nego u gradu, ovdje su i djeca drukčija nego ona gradska pa je zato i uloga nastavnika engleskog jezika drukčija. Ovdje su djeca mnogo spontanija, iskrenija i, rekla bih, naivnija nego njihovi drugovi u gradovima. Ona svojim nastavnicima donose cvijeće, jabuke, poklanjaju im svoje povjerenje i svu svoju ljubav. Ti dječaci i djevojčice svojim nastavnicima sve vjeruju i u svemu ih slijede. Ovdje se može osjetiti ljepota poziva koji smo izabrali, ali i sva njegova trpkost.

Nastavnik engleskog jezika naići će na specifične teškoće i ovdje, ali drukčijeg karaktera od teškoća koje čekaju nastavnika u gradu. On će ovdje morati donijeti u razred obilje ilustriranih časopisa, gramofonskih ploča i postera da bi privukao pažnju učenika i motivirao ih na učenje predmeta koji predaje. Otkrivanje stranih šarenih svjetova američkih časopisa bit će za djecu poput gledanja bajki i oni vrlo lako mogu skrenuti na sklisko tlo nekritičnog obožavanja svega stranog i potcjenjivanja sebe i okoline u kojoj žive. Polako, ali sustavno mijenjati će se u obožavatelje svega stranog a da ni svjesni nisu koliko time gube.

Nastavnik koji živi i radi u takvoj sredini treba da je blizu ljudima, da poznaje taj kraj i da se sam angažira u skupljanju, čuvanju i afirmiranju vrijednosti koje predstavljaju taj kraj i čine dio njegova bića, a koje, nažalost, tako brzo i nekontrolirano propadaju (marame, ručnici, ćupovi, svjetiljke, kolijevke, predmeti od drveta ili gline). On će poticati učenike da i sami tome pridonesu svojim radom, čuvanjem i skupljanjem predmeta od posebne ljepote ili autentičnosti i tako sačuvaju i unaprijede folklorno obilježje svoga kraja.

Jedna od vrlo dobrih akcija i pokušaja da engleski jezik približi toj djeci jest dopisivanje s učenicima-vršnjacima iz SAD i Engleske. Putem dopisivanja djeci će engleski jezik postati bliži, plastičniji, življi, postat će posrednik između njih i njihovih prijatelja. U svojim pismima (uz pomoć nastavnika) opisivat će svoj zavičaj, njegove ljepote, poslat će im razglednice, sitnije predmete i svoje slike i tako će i sami rasti u spoznaji samih sebe, okrenut će se svojoj sredini i tu tražiti teme za pisma, za razmišljanje i, konačno, svjesnije će se odnositi i prema svojoj okolini i prema stranim utjecajima. Tu će nastavnik uvijek naći i zahvalne slušatelje i odane suradnike, samo ako je spreman iskoristiti sve mogućnosti koje su mu na dohvat ruke.

Još bih se osvrnula na probleme koji čekaju nastavnika engleskog jezika u sredinama gdje ne vlada ni izrazito gradski, niti izrazito seoski mentalitet, nego mentalitet malog grada. Ondje ljudi i djeca žive životom velikog grada, ali je, nažalost, njihova svijest često svijest ljudi koji su »iz opanaka skočili u cipele«. Ondje je televizija gotovo isključiva zabava, a imitiranje života u velikom gradu stvar osobnog ili obiteljskog prestiža.

Nastavnik engleskog jezika će u radu s učenicima nastojati da odgaja njihov ukus u glazbi, kriterij u gledanju televizijskih emisija, da se kritički postavi prema nasilju, kriminalu i ostalim negativnostima koje djeca »gutaju« s TV-ekrana, a naći će i mnogo zamjerki na stavove i život njihovih roditelja. Jednaka opasnost, naime, prijeti od lošeg utjecaja TV, kao i od lošeg utjecaja sredine koja u mnogim stvarima zaostaje za kretanjima u suvremenom svijetu, odnosno često odabire idole po sumnjivim kriterijima.

Ovdje će nastavnik stranog jezika učiniti sve da djeca znaju raspoznavati prave vrijednosti od šunda, bez obzira na to kojeg oblika bio, učiti će ih da budu otvoreni prema svijetu u kojem žive, da uvijek i svuda biraju samo ono što će njihove ličnosti obogatiti plemenitošću, humanošću, iskrenošću i učiniti ih dosljednim i slobodnim ljudima. Tako će izbjeći zamke koje ih čekaju pri dolasku u veliki grad (sjetimo se da velika većina naše djece iz pokrajine dolazi na daljnje školovanje u grad) i bit će spremni da se suoče s teškoćama koje sa sobom donosi promjena sredine, a da neće pasti pod loš utjecaj svega negativnog ili polovičnog što ih ondje čeka (loše društvo, piće, gubljenje vremena po kavanama).

Nastavnik engleskog jezika, dakle, ima izuzetno odgovornu ulogu, ali i veliku priliku da unaprijedi i obogati život svojih učenika u svakoj socijalnoj sredini i među ljudima svih kategorija.

On je svagdje ambasador naroda engleskog govora i potrebno je da u razredu i mjestu u kojem živi bude dobar i pravedan poslanik, da pozna te narode i njihove specifičnosti, da te narode učini bliskima i stvarnima u očima svojih učenika, te tako ispuni cilj nastave stranih jezika, da pridonese većem razumijevanju i međusobnom zbližavanju među ljudima različitih društvenih uređenja, različitih karaktera, ali ljudima koji su danas jedni drugima bliži no ikada dosad i čija je sudbina povezana sudbinom cijelog čovječanstva.

U isto vrijeme on odgaja mlade ljude za ambasadore naše kulture i naših naroda, koji će uvijek s ljubavlju i ponosom govoriti o svojoj zemlji. U sve većem zamahu naše turističke privrede moramo biti svjesni da nije dosta ponuditi ljepote koje su nam darovane (sunce, more, prirodne ljepote), već da strancu pokažemo ono što zaista nosimo u sebi, što bi trebalo da postane amblem naše zemlje: susretljivost, ljubaznost, iskrena briga za gosta i njegovu osobu, a ne samo za njegov novac.

Konačno, nastava stranog jezika i ličnost samog nastavnika treba da potaknu naše mlade ljude na razmišljanje o vrijednosti čovjeka kao osobe, o dostojanstvu koje bismo trebali nositi kao bit svoga bića i kojim bismo trebali pristupiti svakom tko nam dolazi ususret. Tako ćemo pomoći svojim učenicima, najvrednijem bogatstvu našeg društva, da pronalazači svoje mjesto u društvu pronalaze i najbolje putove prema drugom čovjeku kao prijatelju, suradniku, osobi koju ćemo svojom osobnošću i plemenitošću obogaćivati, ali u isto vrijeme biti otvoreni da primamo sve pozitivne poticaje drugih pa da tako i sami postanemo sretniji, bolji i bogatiji.

O. Gerčan — A. Nakić — O. Perić

RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI TIHOG ČITANJA NA STRANOM JEZIKU

Veliko isticanje važnosti razvijanja sposobnosti slušanja s razumijevanjem i govornog komuniciranja na stranom jeziku dovelo je do pogrešnog shvaćanja da pobornici audiooralnih metoda zapostavljaju vrijednost čitanja pa stoga zanemaruju razvijanje vještine čitanja na stranom jeziku. Odnos prema pisanom tekstu i savladavanju tehnike čitanja u smislu stjecanja vještine razumijevanja i praktičnog korištenja informacija dobivenih čitanjem u posljednjih se nekoliko godina znatno izmijenio. Čitanje zauzima danas određeno mjesto i u osnovnoj i u srednjoj školi.

Teoretičari i praktičari sve više razmišljaju o metodama kojima se vještina efikasnog i ekonomičnog čitanja može postići u što kraćem roku. Te su metode usmjerene na stvaranje takvih navika kod učenika koje će ih dovesti do direktnog razumijevanja teksta koji čitaju, a da se pritom ne služe materinskim jezikom kao posrednikom.